

**ÇEKLE ÖDEMELERİN DÜZENLENMESİ VE ÇEK HAMİLLERİNİN
KORUNMASI HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA İLİŞKİN KANUN**

Kanun No. 4814

Kabul Tarihi : 26.2.2003

MADDE 1. - 19.3.1985 tarihli ve 3167 sayılı Çekle Ödemelerin Düzenlenmesi ve Çek Hamillerinin Korunması Hakkında Kanunun 2 nci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sorumluluk :

Madde 2. - Bankalar, çek hesabı açmak maksadıyla bu Kanunla kendilerine verilen görev ve yükümlülükleri yerine getirirken, çek hesabı açtırmak isteyenin yasaklılık ve engel durumu bulunup bulunmadığını Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca 9 uncu maddeye göre bankalara yapılan duyurular çerçevesinde her birinin kendi nezdinde oluşturduğu kayıtlardan araştırırlar; ayrıca bu kişinin ekonomik ve sosyal durumu gibi hususların belirlenmesinde gerekli basiret ve özeni gösterirler.

MADDE 2. – 3167 sayılı Kanunun 3 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Çek defterleri :

Madde 3. – Çek defterleri bankalarca bastırılır.

Çek defterlerinin baskı şeklini belirleyen esaslar, Türkiye Bankalar Birliğinin görüşü alınarak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenlenir. Çek defterlerinin her yaprağına, çek hesabının bulunduğu şubenin adı, hesap numarası ve hesap sahibinin vergi kimlik numarası yazılır; ancak, hesap sahibinin vergi kimlik numarası hariç olmak üzere bunların yazılmamış olması veya bankalarca baskı şekline ilişkin esaslara aykırı davranılması çekin geçerliğini etkilemez.

29.6.1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 692 nci maddesinde belirtilen unsurları taşımayan senetler bu Kanun kapsamında kabul edilmez; ancak aynı Kanunun 693 üncü maddesi hükmü saklıdır.

Bankalar, çek hesabı açtıranların açık kimlik ve adreslerini saptamak için fotoğraflı nüfus cüzdanı örnekleri ile yerleşim yeri belgelerini, tacir olanların ayrıca ticaret sicili kayıtlarını almak, bunların açık kimliklerini, adreslerini, vergi kimlik numaralarını ve çek hesabının kapatılma hallerini onbeş gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirmek ve bunlara ilişkin belgeleri hesapların kapatılmalarını izleyen beşinci yılın sonuna kadar saklamak zorundadırlar. Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde hamilin talebi üzerine keşidecinin bankaca bilinen adresleri kendisine verilir.

MADDE 3. – 3167 sayılı Kanununun 4 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 4. – Çek hesabı açılan bankaya muhatap banka denir.

Koşullarına uygun ve karşılığı var olan çek, muhatap bankanın herhangi bir şubesine ibraz edildiğinde hamilin vergi kimlik numarası saptandıktan sonra ödenir. Ancak, çek hesabı açılmış olan şube dışında herhangi bir şubeye ibraz edilen çek, o şubece karşılığı sorulmak suretiyle ödenir.

Çekin karşılığının tamamen veya kısmen bulunmaması halinde bankanın ödeme yükümlülüğü, 10 uncu maddede belirlenen sorumluluk miktarı saklı kalmak üzere, çek hesabında bulunan miktarla sınırlıdır. 10 uncu maddede belirlenen miktar dahil olmak üzere kısmî ödeme halinde, çekin ön ve arka yüzünün onaylı fotokopisi ücretsiz olarak hamile verilir. Çek hamili, bu fotokopiyle müracaat borçlularına veya kambiyo senetleri hakkındaki takip usullerine başvurabileceği gibi; Cumhuriyet savcılığına şikâyette bulunurken dilekçesine bu fotokopiyi ekleyebilir ve bunu icra daireleri ile mahkemelerde ispat aracı olarak kullanabilir. Mahkeme veya icra dairesinin istemi halinde çekin aslı bu mercilere gönderilir.

MADDE 4. - 3167 sayılı Kanununun 5 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 5. - Çekin ibrazında karşılığının tamamen ödenmemesi veya çek hamili tarafından kısmî ödemenin kabul edilmemesi halinde, ibraz tarihi ile ödememe nedeni çekin üzerine yazılır ve çek, üzerine imzası alınarak hamiline geri verilir; çekin ön ve arka yüzünün fotokopisi banka tarafından saklanır.

MADDE 5. – 3167 sayılı Kanununun 6 ncı maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

Yönetmelikte belirtilen esaslar çerçevesinde çeklerin fizikî olarak ibraz edilmeksizin sadece çek bilgileri üzerinden bankalararası takas odaları aracılığı ile elektronik ortamda muhatap bankaya gönderilerek işlem görmesi, 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun 710 uncu maddesine göre takas odasına ibraz hükmündedir.

Takas odaları aracılığıyla ibraz edilmiş çekler için, 10 uncu maddede belirlenen sorumluluk miktarı dahil kısmî ödeme yapılmaz. Ancak, takas odaları aracılığıyla ibraz edilen çekin, hesapta yeterli karşılığının olmadığı belirlenmesi halinde muhatap banka tarafından, hesapta bulunan kısmî karşılık tutarı, çeki ibraz eden hamil lehine onbeş gün süreyle bloke edilir.

MADDE 6. - 3167 sayılı Kanununun 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 7. - Yeterli karşılığı bulunmadığı için çeki kısmen veya tamamen ödemeyen muhatap banka, hesap sahibine, kendisine ait bütün çek defterlerini aldığı bankalara geri vermesini, 8 inci maddede öngörülen sürenin bitiminden itibaren on gün içinde iadeli taahhütlü mektupla bildirir.

MADDE 7. - 3167 sayılı Kanununun 8 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 8. - Çekte yazılı keşide gününe göre hesaplanacak ibraz süresinin bitim tarihinden itibaren en geç on gün içinde çekin karşılıksız kalan kısmını yüzde on tazminatı ve ibraz tarihinden ödeme gününe kadar geçen süre için 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte ödemek suretiyle düzeltme hakkını kullanan, çek keşide etmek hakkını yeniden kazanır.

MADDE 8. – 3167 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 9. – Muhatap banka, yeterli karşılığı olmadığı için çekin ödenmediğini ve hesap sahibi hakkında gereken bilgileri, ibraz tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirir. Bu bildirimden sonra çek tutarı ile 16c maddesinde öngörülen tazminat ve gecikme faizinin hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya ödenmesi de, muhatap banka tarafından ödeme tarihinden itibaren on gün içinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası da bu bildirimleri en geç onbeş gün içinde bankalara duyurur.

MADDE 9. – 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Bankanın sorumlu olduğu miktar :

Madde 10. – Muhatap banka, süresinde ibraz edilen çekin karşılığının bulunmaması halinde her çek yaprağı için üçyüzmilyon liraya kadar ve kısmen karşılığının bulunması halinde ise bu miktarı her çek yaprağı için üçyüzmilyon liraya tamamlayacak biçimde ödeme yapmakla yükümlüdür. Bu husus, hesap sahibi ile muhatap banka arasında çek defterinin teslimi sırasında yapılmış olan dönülemeyecek bir gayri nakdî kredi sözleşmesi hükmündedir.

Yukarıda belirtilen sorumluluk miktarı, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca yayımlanan toptan eşya fiyatları yıllık endeksindeki değişmeler göz önünde tutularak Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından her yıl Ocak ayında belirlenir ve Resmî Gazetede yayımlanır.

MADDE 10. - 3167 sayılı Kanunun 11 inci maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca ilân edilecek hususlar :

Madde 11. - Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 16 ncı madde gereğince çek hesabı açtırmaktan yasaklamaya ve 16c maddesinin dördüncü fıkrası gereğince yasaklama kararının ortadan kaldırılmasına dair mahkeme kararlarının Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilmesine ilişkin esas ve usulleri Adalet Bakanlığının; bankalara duyurulmasına ilişkin esas ve usulleri Türkiye Bankalar Birliğinin görüşünü alarak Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle düzenler.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, yeterli karşılığı olmadığı için ödenmeyen ve daha sonra ödenen karşılıksız çekler ile hesap sahibi hakkındaki bilgilerin bankalardan toplanma ve bankalara duyurulma esas ve usullerini Türkiye Bankalar Birliğinin görüşünü alarak belirler ve Resmî Gazetede yayımlar. Bankalar belirlenen esas ve usuller çerçevesinde bu bilgileri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına gönderirler.

MADDE 11. – 3167 sayılı Kanununun 13 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 13. – 7 nci madde gereğince banka tarafından yapılan ihtarını aldığı veya almış sayıldığı tarihten itibaren on gün içinde geçerli bir sebebe dayanmaksızın çek defterlerini geri vermeyenlere, ilgili bankanın ihbarı üzerine üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezası verilir. İlgili banka bu ihbarı yapmakla yükümlüdür.

16 ncı madde gereğince hükmolunan yasaklama süresi içinde çek hesabı açtıranlara bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir. Hakkında yasaklama kararı verilmiş kişilere yasaklama süresi içinde çek hesabı açan bankalara birmilyar liradan beşmilyar liraya kadar ağır para cezası verilir.

MADDE 12. - 3167 sayılı Kanununun 14 üncü maddesi başlığı ile birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Yetkili olmadığı halde çek defteri basanlar ve bastıranlar :

Madde 14. - Çek defteri basmaya veya bastırmaya kanunen yetkili kılınanlar dışında çek defteri basanlara ve bastıranlara iki yıldan beş yıla kadar hapis ve üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezası verilir.

MADDE 13. - 3167 sayılı Kanununun 15 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 15. - 3, 4, 5, 7, 9 ve 11 inci maddeler ile 13 üncü maddenin birinci fıkrasında yazılı yükümlülükleri yerine getirmeyen bankalar hakkında üçyüzellimilyon liradan üçmilyar liraya kadar ağır para cezasına hükmolunur. Yargılamada bankayı şube müdürü temsil eder.

MADDE 14. – 3167 sayılı Kanununun 16 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 16. – Üzerinde yazılı keşide tarihinden önce veya ibraz süresi içinde 4 üncü madde uyarınca ibraz edildiğinde, yeterli karşılığı bulunmaması nedeniyle kısmen de olsa ödenmeyen çeki keşide eden hesap sahipleri veya yetkili temsilcileri, kanunların ayrıca suç saydığı haller saklı kalmak üzere, çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar. Ancak verilecek para cezası seksenmilyar liradan fazla olamaz. Bu miktar, 1.3.1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ek 2 nci maddesine göre her yıl artırılır. Bu suçtan mükerrirlere, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası verilir.

Bu suçun, organ veya temsilcisi tarafından tüzelkişi yararına işlenmesi halinde özel hukuk tüzelkişisi hakkında da birinci fıkra uyarınca para cezasına hükmolunur. Ayrıca yetkili temsilci tarafından yararına çek keşide edilen hesap sahibi gerçek kişi hakkında da bu fıkra hükmü uygulanır.

Mahkeme, ayrıca işlenen suçun niteliğine göre bir yıl ile beş yıl arasında belirleyeceği bir süre için hesap sahiplerinin ve yetkili temsilcilerinin çek hesabı açtırmalarının yasaklanmasına karar verir. Yasaklanma kararı bütün bankalara duyurulmak üzere Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir.

Kısmen veya tamamen karşılıksız çıkan her çek yaprağı ayrı bir suç oluşturur.

MADDE 15. - 3167 sayılı Kanuna 16 ncı maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 16a maddesi eklenmiştir.

Karşılıksız çekte gecikme faizi :

MADDE 16a. - Çekin karşılıksız kalan miktarı için gecikme faizi, ibraz tarihinden itibaren, 4.12.1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanunî Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanuna göre ticarî işlerde temerrüt faizi oranı üzerinden hesaplanır.

MADDE 16. – 3167 sayılı Kanuna 16a maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 16b maddesi eklenmiştir.

Soruşturma ve kovuşturma usulü, görevli ve yetkili mahkeme :

MADDE 16b. – 16 ncı maddede öngörülen suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması, hamilin, çeki elinde bulundurmaları koşulu ile ödemede bulunan cirantanın veya kanunî veya akdî teminatı nedeniyle tam ödemede bulunan bankanın şikâyetine bağlıdır. Bu suçlara çekin ibraz edildiği ya da keşide edildiği veya şikâyetçinin yerleşim yerinin bulunduğu yer asliye ceza mahkemesinde bakılır.

Çekin karşılığının bulunmaması nedeniyle şikâyet hakkı, 8 inci maddede belirtilen miktarın yatırılması için öngörülen sürenin dolduğu tarihte; ihtiyatî tedbir kararı veya ödeme yasağı nedeniyle süresi içinde ibrazında çek hakkında işlem yapılmaması halinde ise, ihtiyatî tedbir kararının veya ödeme yasağının kalktığı tarihte doğar.

Hükümün kesinleşmesinden sonra şikâyetten vazgeçildiğinde de, hüküm bütün cezaî sonuçları ile ortadan kalkar.

Bu suçlardan dolayı yapılan yargılamalarda 4.4.1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 225 inci maddesi uygulanabilir.

Şikâyetten vazgeçme nedeniyle davanın düşmesi halinde, müdahil, ödeme nedeniyle davanın düşmesi veya cezanın ortadan kaldırılması halinde sanık veya hükümlü, yargılama giderlerinden sorumlu olur.

MADDE 17. - 3167 sayılı Kanuna 16b maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 16c maddesi eklenmiştir.

Davanın açılmasına engel olan, davayı düşüren ve cezayı ortadan kaldıran nedenler :

MADDE 16c. - Aşağıda belirtilen koşulların yerine getirilmesi halinde ceza davası açılmaz :

a) 8 inci maddeye göre düzeltme hakkının kullanılması,

b) 8 inci maddede belirtilen süre geçtikten sonra ve henüz dava açılmadan önce çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde oniki tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi.

Dava açıldıktan sonra hüküm verilinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde onbeş tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm verildikten sonra hüküm kesinleşinceye kadar geçen süre içinde, çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde onsekiz tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde ceza davası düşer.

Hüküm kesinleştikten sonra çek tutarı veya karşılıksız kalan kısmı ile çek tutarına veya karşılıksız kalan kısmına ait yüzde yirmi tazminatın ve çekin ibrazından ödeme tarihine kadar geçen süre içinde 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizinin ödenmesi halinde bütün cezaî sonuçları ile birlikte hüküm ortadan kalkar.

Yukarıdaki fıkralarda belirtilen ödemeler hamile veya hamile ödenmek üzere muhatap bankaya yapılabilir.

GEÇİCİ MADDE 1. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce karşılıksız çekler hakkında açılmış bulunan davalarda, bu tarihten sonra yapılacak ilk duruşmada hazır bulunmayan şikâyetçiye, ilk duruşmada hazır bulunması veya bir vekil ile kendini temsil ettirmesi, duruşmaya gelmediği veya vekil de göndermediği takdirde şikâyetten vazgeçmiş sayılacağı hususunda davetiye çıkarılır. Bu davetiye, şikâyetçinin, mahkemeye bildirdiği; mahkemede dinlenmemişse şikâyet dilekçesinde belirttiği adresine gönderilir. Davetiye tebliğine veya tebliğ edilmiş sayılmasına rağmen üst üste iki duruşmaya gelmeyen veya vekil de göndermeyen şikâyetçinin şikâyetinden vazgeçmiş sayılmasına karar verilir. Şikâyetçinin veya vekilinin haklı mazereti hâlinde bu hüküm uygulanmaz.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce işlenen karşılıksız çek keşide etme suçu hakkında, 3167 sayılı Kanunun bu Kanunla değiştirilen 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi uygulanmaz.

Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3167 sayılı Kanunun 16 ncı maddesinin kapsamına giren suç nedeniyle;

a) Hükümlü ve tutuklu bulunanların bu hallerinin derhal sona erdirilmesine ve tahliyelerine,

b) Bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren üç ay içinde bunların dosyalarının ele alınarak hükümlüler hakkındaki hapis cezalarının çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasına dönüştürülmesine, tutuklular hakkında talep edilmiş olan hapis cezaları yerine çek bedeli tutarı kadar ağır para cezasına hükmedilmesine,

Mahkemesince karar verilir.

GEÇİCİ MADDE 2. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce karşılıksız çek keşide etmiş bir kimsenin, bu tarihten sonraki üç ay içinde çek tutarını veya karşılıksız kalan kısmını yüzde on tazminatı ve 16a maddesine göre hesaplanacak gecikme faizi ile birlikte muhatap bankaya veya herhangi bir şubesine ödemesi veya 3167 sayılı Kanunun 8 inci maddesine göre düzeltme hakkını kullanmak

suretiyle hamilin zararını karşılamış olması halinde şikâyetten vazgeçme koşulu aranmaksızın,

a) Hazırlık soruşturmasında kovuşturmaya yer olmadığına,

b) Açılmış davaların düşürülmesine,

c) Kesinleşmiş mahkûmiyet hükümlerinin bütün cezaî sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılmasına,

Karar verilir.

GEÇİCİ MADDE 3. - Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 3167 sayılı Kanunun 13 üncü maddesinin ikinci fıkrası hükmüne aykırı fiilden dolayı yapılmakta olan hazırlık soruşturmasında kovuşturmaya yer olmadığına; görülmekte olan kamu davalarının ortadan kaldırılmasına karar verilir.

Bu suçtan dolayı verilen mahkûmiyet hükümleri bütün kanunî sonuçları ile birlikte ortadan kalkar.

GEÇİCİ MADDE 4. - Bu Kanunun 10 uncu maddesi ile değiştirilen 3167 sayılı Kanunun 11 inci maddesinde yer alan esas ve usuller belirleninceye kadar muhatap bankalarca yeterli karşılığı olmadığı için ödenmeyen çekler ile sonraki ödemelere ilişkin bilgiler, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasına bildirilir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca da bu bilgilerin bankalara duyurulmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 5. - Bankalar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca bu Kanunun yayımını izleyen bir ay içinde Resmî Gazetede yayımlanacak bir tebliğle belirlenecek esaslara uygun olarak yeni çek defterleri bastırırlar.

Bankalar, bu tebliğin yayımını izleyen üçüncü ayın sonuna kadar müşterilerine yeni çek defterlerini verir ve ellerindeki eski çek defterlerini imha ederler.

Bankaların, ikinci fıkrada yazılı sürenin sonuna kadar müşterilerine verdikleri çek defterlerinden ötürü 3167 sayılı Kanunun 10 uncu maddesi uyarınca sorumlulukları her çek yaprağı için altmışmilyon liradır.

MADDE 18. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 19. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.